
Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) beslutar att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Bakgrund

Den 11 juni 2020 överlämnade Umeå universitet ett ärende om oredlighet i forskning till nämnden. Överlämnandet har skett i enlighet med 6 § i lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Den anmälde, [REDACTED] är doktorand och anmälan avser fabricering, förfalskning och plagiering i ett manuskript som skulle skickas in för publicering och inkluderas i den anmäldes avhandling samt oklara omständigheter kring hanteringen av rådata i två publicerade artiklar (se nedan) som också skulle inkluderas i avhandlingen. Misstankarna väcktes av den anmäldes handledare.

[REDACTED]

[REDACTED]

Den anmälda anför i sitt yttrande till nämnden att innan han skickade manuskriptet till sin handledare var han oerhört stressad och nervös över att kunna slutföra i tid på grund av sjukdom och att han på grund av detta gjorde misstaget i manuskriptet. Den anmälda skriver inget om de två publicerade artiklarna.

Nämnden är av uppfattningen att manuskriptet var ett utkast som skickades mellan en doktorand under utbildning och dennes handledare. Nämnden bedömer att i och med att manuskriptet inte hunnit publiceras och eventuella avvikelser från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning och plagiering upptäcktes och kunde stoppas vid ett tidigt stadium så krävs inte någon prövning av manuskriptet.

Nämnden inhämtade ett sakkunnigutlåtande beträffande misstanken om oredlighet i forskning i de två publicerade artiklarna. Den sakkunnige¹ fick i uppdrag att utreda frågan om fabricering och/eller förfalskning av de rådata som använts till artiklarna.

Motivering av beslut

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 § ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Fabricering, förfalskning eller plagiering

De former av oredlighet som nämnden ska pröva är fabricering, förfalskning och plagiering. Begreppen är inte definierade i lagen, men i förarbetena refereras till att de finns beskrivna i forskningsetiska kodexar och riktlinjer som till exempel Den europeiska kodexen för forskningens integritet^{2 3}. De redogörs också för i Vetenskapsrådets publikation God forskningssed⁴. Fabricering beskrivs, enligt förarbetena, ofta som att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga. Med förfalskning avses manipulering av forskningsmaterial, utrustning eller processer eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är motiverat. Slutligen är beskrivningen av plagiering att en forskare använder andras texter, idéer eller arbeten utan att ge tillbörligt erkännande till ursprungskällan.⁵

Den sakkunnige skriver i sitt utlåtande att de två publikationerna avser beredning av olika molekylärt imprintade polymerer för att möjliggöra selektiv berikning av fosfopeptider för analytiska tillämpningar. Han skriver vidare att kvävekryosorption användes för att utvärdera de syntetiserade materialens porositet i projekten i dessa artiklar. Enligt den sakkunnige är tre uppsättningar kryosorptionsdata identiska i de två publicerade artiklarna. I den ursprungliga analysrapporten anges prov-id och starttid för experimenten. Tre analysrapporter sparades med sex olika dokumentnamn. Den sakkunnige anger att en kontroll av kvävekryosorptionsdatan i analysrapporterna bekräftar att identiska datasuppsättningar har använts i de två artiklarna. Den sakkunnige noterar att tidsperioden för kryosorptionsexperimenten kopplade till de två artiklarna delvis överlappar. Han skriver att i och med att de två projekten utfördes parallellt förväntas alla resultat registreras och arkiveras ordentligt för att uppgifterna ska vara fullständigt spårbara. Den sakkunnige uttrycker att baserat på underlaget från nämnden och Umeå universitet så har den anmälde inte kunnat tillhandahålla en labbok som kan förklara förhållandet mellan de provnamn som använts i artiklarna och de

¹ Lei Ye, Professor vid tillämpad biokemi, Lunds universitet.

² Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Reviderad utgåva. Berlin: All European Academies (ALLEA); 2018, kap. 3.1.

³ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

⁴ God forskningssed. Stockholm: Vetenskapsrådet; 2017, kap. 8.

⁵ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

prov-ID som förekommer i experimenten. Sammantaget drar den sakkunnige slutsatsen att förfalskning av kvävekryosorptionsdata har skett i åtminstone en av de publicerade artiklarna och att det inte går att utesluta möjlig förfalskning i båda artiklarna.

Den anmälda har fått ta del av detta sakkunnigutlåtande och anför att när han ser tillbaka har det tyvärr uppdragats att identiska kvävekryosorptionsdata förekommer i artikeln publicerad år 2017. Han skriver att detta inträffade genom att felmärkta data av misstag blandades ihop. Han anför vidare att han vid tillfället för publiceringen misslyckades i att kontrollera och förebygga felet och att han beklagar att felet inte upptäcktes i anslutning till detta.

Nämnden kan konstatera att fullständig dokumentation av experimenten inte kunnat redovisas.

Nämndens bedömning, baserat på sakkunnigutlåtandet och materialet i ärendet, är att det får anses stå klart att det anmälda förfarandet i åtminstone en av artiklarna utgör förfalskning i lagens mening.

Allvarlig avvikelse

Det är endast allvarliga avvikelser från god forskningssed som utgör oredlighet i forskning och som faller under nämndens prövning. Andra avvikelser hanteras i stället av forskningshuvudmännen själva enligt 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100). I förarbetena till lagen anges att fabricering och förfalskning i princip alltid är allvarliga avvikelser från god forskningssed. Plagiering bör i vissa fall inte anses utgöra en allvarlig avvikelse från god forskningssed, till exempel om det är fråga om en mindre förseelse vid ett enskilt tillfälle.⁶

Utgångspunkten för nämndens prövning i denna del är därför att förfalskning som huvudregel är en allvarlig avvikelse från god forskningssed. Någon anledning att göra avsteg från den i förarbetena angivna utgångspunkten har inte framkommit i ärendet. Nämndens slutsats är därför att avvikelsen är allvarlig.

Uppsåt eller grov oaktsamhet

Enligt 2 § i lagen krävs att den allvarliga avvikelsen från god forskningssed begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet för att det ska vara fråga om oredlighet i forskning. Uppsåt innebär enligt förarbetena att forskaren ska ha förstått vad han eller hon har gjort medan oaktsamhet innebär att forskaren i vart fall borde ha förstått detta. Grov oaktsamhet kräver att agerandet framstår som särskilt allvarligt eller klandervärt. Förbiseenden, slarv eller missförstånd bör som regel inte betraktas som grov oaktsamhet enligt förarbetena.⁷

Sedan den 1 januari 2020 är forskarens ansvar att följa god forskningssed i sin forskning författningsreglerat enligt 4 §. Hur långtgående ett sådant ansvar kan eller ska vara måste prövas och bedömas i varje enskilt fall.

⁶ Prop. 2018/19:58, s. 100.

⁷ Prop. 2018/19:58, s. 50-51, 100.

Nämnden kan baserat på den anmäldes yttrande och på att det rör sig om ett enstaka tillfälle inte utesluta att avvikelsen uppstått på grund av slarv. Nämnden anser därmed att agerandet inte utgör grov oaktsamhet och det rör sig således inte om oredlighet i forskning i lagens mening. Mot den bakgrunden prövar nämnden inte övriga medförfattares ansvar för avvikelsen.

Sammanfattningsvis finner nämnden därför att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av handläggaren Miriam Matsson.

Thomas Bull
Ordförande

Miriam Matsson
Handläggare